

szellem és a tudomány embereit a képekben és allegóriákban való beszédre kényszerítette?"

A nemzetiszocializmus, amikor uralomra került, az irodalom terén harcot indított az „aszfalt-irodalom” ellen a „vér és a rög” irodalma érdekében. A *Das deutsche Wort* megállapítja: „A vér és a rög konjunktúrája hamar elmúlt és megmaradtak azok, akik már azelőtt is jó parasztrehányeket irtak.” Kétségtelenül az az „aszfaltirodalom”, amit négy évvel ezelőtt a máglyákra dobtak, hiányzik, az ujdonsült költők és írók azonban képteleneknek bizonyultak a máglyára hordott irodalom pótlására. Ismét a *Das deutsche Wort* állapítja meg: „A nagyváros témáját az irodalom pár év óta mellőzi és elhanyagolja. Pedig épp ezen a területén a gyors változásoknak, a nagy és szubtilis megrázkódtatásoknak, technikai csodáknak, a legmélyebb természetű szociális és lelki kérdések problematikájának léphetne föl a valóságos epika újból és természetesen. Hisz' a nagyváros ma ugyanugy, mint a múltban a német sors, a német valóság egy része s embereinek jóakarata a német jövő egyik építőtársa. Az igazi német nagyváros-költészet ugyanolyan szükséglet, mint az igazi német parasztköltészet. De mit beszélünk!? Lehet szó mai német jelenkorban igazán nagy német epikáról?” — Mennyi csalódás! (B.)

A FAJELMELET OLASZORSZÁGBAN. Régi megállapítás, hogy csak az egyenlő felek közötti szövetkezéseknek van értelmük, mert egyébként az erősebb fél előbb-utóbb felfalja a gyengébbet. Ennek a beigazolódását figyelhetjük meg a Berlin és Róma közötti szövetkezésben is, melynek kulturális téren már is érezhetőek a hatásai.

A Rómában megjelenő *Quadrivio* című irodalmi hetilap ujabban cikksorozat közlésébe fogott, hogy olvasóit felvilágosítsa a fajelmélet-ről, mely a „nemzet jövőjének egyik legvitálisabb fontosságú kérdése.” Ez a közlemény azért figyelemre méltó, mert az olasz sajtó ezideig nem ép a legkedvezőbbben nyilatkozott a „rasszizmus barbár doktrínái”-ról.

A cikksorozat egy H. G. és G. P. aláírású bevezetéssel indul. Ez a bevezetés a valóságban Alfred Rosenberg elveinek a megisméltése. Emlékezzünk az ajánlásra, amit Rosenberg könyve homlokára tett: „Annak a kétmillió hősnak az emlékére, akik egy szabad és méltó német életért és német birodalomért haltak a nagy háborúban.” H. G. és G. P. különben így kezdik cikküket: „A világháború a történelem egy korszakát zárta le s új korszak kezdetét jelzi, nemcsak azért, mert számos régi állam pusztulását okozta, hanem főleg azért, mert kitünt, hogy az utolsó évezred alatt kialakult ideológiai rendszere a mai reálitásnak már egyáltalán nem felel meg. Az ismeretlen Katona olyan célokért halt meg, melyek nagyrészt nem egyeztek meg azzal a céllal, amit szolgálni vélt.” — A cikksorozat bevezetését különben mondatról-mondatra lehetne idézni, mellé állítva Alfred Rosenberg ismert könyvének megfelelő passzusát. Ime: Rosenberg egyik legkedvesebb gondolata, mely esztétikájának is alapja — olasz változatban: „A kultúra nem a civilizáció terméke, mely bármelyik népnél létre jöhet, ahogy az anyaföldtől elszakadt emberek, az intellektüelek hiszik, hanem azon örökölt tulajdonságok eredménye, melyek csak egyes fajoknál lehettek fel.” Van azután még a bevezetésben antiszemitizmus, majd a vér mitoszának ujjászületéséről szóló rosenbergi tétel: „A vér mítosza ujjászületik, ahogy virágozott már az indiaiak, a perzsák, a görögök és rómaiak körében a legjobb időkben...” A felsorolásból feltűnően hiányzik az az ókori nép, amely társa-

dalmi berendezkedésének alapjául ugyancsak a vér mitoszát tette s amely pontosan olyan államot valósított meg, mint amilyenről a rasszisták álmodoznak: a zsidó nép. Jézus tanításának egyik legforradalmibb eleme — a szó legjobb értelmében — éppen az Ó-Testamentum faj elvével való szakítás. A bibliai zsidók vallásából, mely lényegében kétségtelenül univerzális, alkalmazásában azonban nemzeti (Isten szövetségét köti Ábrahám utódaival) Jézus valóban „katholikus” vallást csinál, mert az ő „örvendetes üzenete” minden embernek szól. („Elmenvén, tanítsatok minden népeket” — mondja apostolainak.) A rasszista doktrínák sikere ténylegesen az Ó-Testamentum szelleméhez való visszatérést s így a szó legteljesebb értelmében történelmi visszaesést jelentene. (A.)

TELL VILMOS, VAGY EGY ESZME HALDOKLÁSA. A humanizmus és gondolatszabadság jegyében álló Svájcnak, a gondolatukért üldözötteknek menedéket adó szabad kis országnak hosszú ideig nemzeti jelképe volt a hagyomány és történelem határán álló Tell Vilmos, aki a 14. század elején megölte Gesslert, a gyűlölt idegen uralom helytartóját és elindította a svájci szabadságharcot. A Vierwaldstättersee partján, a Rütli-rét mestergerendás házában ma is mutogatják idegeneknek az ősi okmányt, amely a három őskanton — Uri, Schwyz, Unterwalden — titkos szövetségét pecsételi meg. Áll még ma is Altdorfban az imponáló Tell-szobor. Csak éppen Tell szelleme, a szabad, független svájci polgár szelleme haldoklik. Mi haszna, ha megmaradt pl. a telli érzésvilágból, hogy a németnyelvű svájciak ma is „svób“-nak nevezik a birodalmi németet? Mit ér, ha Svájcban belül nincs nemzetiségi kérdés, hogy büszkén vallja magát svájcinak a német, francia és olasznyelvű svájci, nem pedig németnek, franciának vagy olasznak? Az individualizmusukat Berlintől féltő svájciak önkéntes határvédő osztagokat alakítanak, ez igaz. De csökkent az erő, mellyel visszautasítottak minden külföldi beavatkozást; a férfias telli bátorság pedig, mellyel befogadtak minden üldözött külföldi szabadságharcost, meghátrált.

Még a háború alatt politikai üldözöttek menhelye ez a kis ország. Zimmerwald és Kiental helységek neve ép' úgy felejthetetlen marad, mint Romain Rolland vagy Uljanov svájci tartózkodása. De Mussolini hatalomrajutásával megkezdődik a svájci „reálpolitika” korszaka. 1929-ben menekült olaszokat adott ki Svájc Itáliának, a demokrata érzésű svájciak minden tiltakozása ellenére. Pedig nyílt titok, hogy a mai Olaszország az olasznyelvű svájci területek „felszabadítására” tör. Fegyveti Svájcot az északi irredentizmus is: a hitleri Németország programja a németlakta vidékek egyesítése, aminek megvalósítása Svájc nagyobbik felének felfalását jelentené. A német inváziótól való félelem indította arra a svájci lakosságot, hogy elmúlt ősszel az ország felfegyverkezési kölcsönének kibocsájtott első negyede helyett az egész kölcsönt tulajgyezze. A hatalmas északi szomszédtól való félsz azonban oly nagy, a telli szellem annyira kihunyóban, hogy a svájci hatóságok nem tiltották be sem a Hitlerrel rokonszenvező svájci parancsuralmi pártok (u. n. frontok) működését, sem pedig a németországi náci-párt svájci tagozatának tevékenységét. Svájcban lakó német állampolgárok hűség-esküüt tettek le a Svájc meghódítására törekvő náci-párt svájci helytartójának, Gustloffnak kezébe. A hatóságok semmit sem szóltak. Mikor végül 1935 tavaszán egy önérzetes svájci képviselő interpellált G. tevékenysége ügyében, a svájci szövetségtanács kijelentette, hogy G. ur viselkedése kifogástalan... Anyyira ment a meghunyászkodás Németország